

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Liisa Leppävirta

3.12.2020

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta (HE 230/2020 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitussa asiassa. Oikeusministeriö on antanut hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa asiassa kaksi lausuntoa, joissa on keskitytty erityisesti ehdotettuihin viranomaisten välisiin tietojenluovutussäännöksiin ja niiden suhteeseen perustuslakivaliokunnan vakiintuneeseen lausuntokäytäntöön. Oikeusministeriön valmisteluvaiheessa esittämät huomiot ovat pääosin huomioitu asianmukaisesti jatkovalmistelussa. Oikeusministeriö esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

Terveydenhuoltolain muutokset

Terveydenhuoltolain 38 §:n 1 momenttiin ehdotettua tietojenluovutussäännöstä on jatkovalmistelussa täsmennetty oikeusministeriön lausunnossa esittämän suuntaisesti johdonmukaisemmaksi ja perustuslakivaliokunnan käytäntö paremmin huomioivaksi. Pykälässä todettaisiin lisäksi, että luovutettavat tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja. Myös tämä lisäys on kehittänyt esitystä oikeusministeriön aiemmin esittämien huomioiden suuntaisesti.

Sosiaalihuoltolain muutokset

Hallituksen esityksen 33 c §:ssä säädettäisiin eräiden tietojen luovuttamisesta toimivaltaisille viranomaisille salassapitosäännösten estämättä. Lausunnolla olleeseen esitysluonnokseen verrattuna toimivaltaisten viranomaisten joukkoa on asianmukaisesti täsmennetty pykälän 1 momentin 4 kohdassa nimeämällä viranomaiset, joille tietoja voidaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä. Pykälän 2 momentissa on lisäksi asianmukaisesti säännösperusteisesti rajattu henkilötiedot luovutettavien tietojen ulkopuolelle. Luovutettavia tietoja koskee myös niiden välttämättömyysedellytys tiettyjen

tehtävien hoitamisen kannalta, jolloin voidaan katsoa, että sääntely täyttää lähtökohtaisesti perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä edellytetyn minimin salassapidettävien tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Tietojenluovutusta koskeva säännös on kuitenkin sidottu esityksen 33 d §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen. Esityksen 33 d §:ssä säädetään sairaanhoitopiirin alueen kuntien velvollisuudesta laatia keskussairaalan sijaintikunnan sosiaalihuollon viranomaisen johdolla yhteinen sosiaalihuollon valmiussuunnitelma. Pykälien ja perustelujen perusteella jää kuitenkin edelleen epäselväksi, mikä on joidenkin 33 c §:n 1 momentin 4 kohdassa nimettyjen viranomaisten, kuten aluehallintoviraston, rooli alueellisen valmiussuunnitelman laatimisessa ja miksi ja missä tilanteissa näille viranomaisille olisi välttämätöntä luovuttaa juuri 33 d §:ssä tarkoitettujen tehtävien, eli alueellisen valmiussuunnitelman laatimista koskevan tehtävän hoitamiseksi 33 c §:n 1 momentin 1-3 kohdissa tarkoitettuja salassapidettäviä tietoja.

Tältä osin on syytä kiinnittää huomiota siihen, että perustuslakivaliokunta on käytännössään painottanut, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (ks. esim. PeVL 48/2018 vp ja PeVL 17/2016 vp ja siinä viitatut lausunnot).